

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Decimiqvarti. Vanas eorum rationes & argumenta esse, qui omnem
humanis legibus vim & auctoritatem abrogant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

quoque interdum condere; verum eiusmodi constitutiones, sanctiones, vel ordinationes non sunt absoluta & κατ' ἐξουσίαν præcepta vel leges: siquidem legislator vel constitutionum eiusmodi auctor vel exactor, siue is secularis fuerit, siue Ecclesiasticus, non præcipit hic absolute; neque exigit absolutam in hisce à suis subditis obedientiam: sed ordinat tantum & insinuat quid fieri cupiat, vel quid fieri quoque expediat. Quare potius docere vel dirigere dicendus est, quam absolute præcipere, vel districtè inhibere. Quòd si religiosorum præfecti, patres familias, vel parentes absolute præciperent, vel districtè inhiberent, profectò eorum præcepta non secus obligarent, quam leges ciuiles vel Ecclesiæ Canones. Tenentur enim monasticen professi suis obedire præpositis, liberi parentibus, vxores maritis, serui dominis. Quamobrem dicere; Regula huius vel illius loci vel ordinis obligat ad peccatum, huius contrà vel illius ad peccatum non obligat, idem est dictu, quod primus ordinis vel loci huius vel illius institutor ea, quæ Regula sua complexus est, absolute præcepit: Alter contrà, quæ in Regulam redegit, absolute non præcepit aut vetuit, sed tantum ordinauit, consuluit, insinuauit, &c.

Quo sensu dicitur Regulam huius vel illius ordinis obligare ad peccatum, vel ad illud non obligare.

Quæ hæcenus exposita sunt, ea planum faciunt, non solum leges diuinas obligare ad culpam, verum etiam humanas, modò tamen sint iustæ, nullaque mala circumstantia vitiatæ, & iis nihilominus propositæ, qui legislatoris imperio, vel iurisdictioni sunt subiecti. Qui enim legislatoris potestati non subditur, neque eiusdem quoque statutis, aut legibus obnoxius tenetur. Proximum est, vt ea nunc paucis proponamus & diluamus, quæ Antagonistæ contra humanarum legum vim obiiciunt. Nam etsi illa nõ ita multum vrgeant, ex eorum tamen discussione Catholica veritas illustrior euadet.

Lex legislatoris subditos tantum obligat.

Vanas eorum rationes & argumenta esse, qui omnem humanis legibus vim & auctoritatem abrogant.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

PRIMUM

PRIMUM SECTARIORVM ARGVMENTVM.

SANIORI Euangelij doctrina instituti, nihil ex iis admittunt, quæ Christianæ libertati, aut Euangelico spiritui repugnant: Politicæ autem & Ecclesiasticæ leges vtrique repugnant non parum; scriptum est enim; *Vbi Spiritus, ibi libertas. si Spiritu ducimini, non estis sub lege.* Rursum: *Iusto lex non est posita, sed impiis & periuris.* Item: *Spiritalis homo iudicat omnia, ipse verò à nemine iudicatur.* Denique lex Euangelica non cuiusuis, sed perfectæ libertatis lex appellatur; perfecta autem libertas excludit omnem seruitutem, legumque molestiam.

2. Cor. 3.

Galat. 5.

2. Cor. 2.

Iacob. 1.

SOLVTIO I. ARGVMENTI.

Hoc argumentum vsque adeò vulgatum & tritum est, totiesque iam antè inculcatum & refutatum, vt nauseam penè moueat. Quoties iam repetitum est, Christianam libertatem non esse positam in nihil agendo, aut malè agendo, aut in quacunque carnis libertate; verùm in immunitate ab ea seruitute, à qua Christus nos liberauit: Hic autem non liberauit nos à maiorum legibus, aut à bonorum operum studiis, aut à vitæ huius miseriis; sed à peccati & dæmonis vinculis, à ritibus & cæremoniis Iudaicis, ab inferorum suppliciis, aliisque similibus, quæ vel peccatum sunt, vel ex peccato originem ducunt. Quare dum Antagonistæ ex Apostolo allegant, *vbi spiritus, ibi libertas*, id allegant, quod nulli Catholicorum negant, tamen si Apostolus aliò spectet. Nam vbi Spiritus regnat, ibi mors, ibi peccatum, ibi caro, ibi infernus, ibi diabolus regnum obtinere non valet: Regnat autem ibi charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, &c: Vbi autem hæc principatum tenent, ibi lex pœnam adferens, vel inuitos & refractarios ad officium compellens, locum non habet: Iusti enim vltro, quod legis est, faciunt. Habet tamen & apud hos quoque locum, vt dirigit, vt instruit, &c.

Christiana libertas in quibus posita.

A quibus incommotis Christus nos liberarit, vel non liberarit.

Galat. 5.

Quomodo lex iusto non est posita.

NEQUE sunt hæc nostra cõmentaria, aut monachorum somnia, vt carnalis libertatis præcones nugari solènt; sed certa Spiritus sancti oracula. Quandoquidem enumeratis Spiritus sancti fructibus, Aposto-

Apostolus statim subiungit: *Aduersus eiusmodi non est lex: quod idem est cum eo, Si spiritu ducimini, non estis sub lege; & cum altero illo, Iusta lex non est posita.* Neque enim ea ratione ipsi posita vel imposita est, ut premar vel inuitum compellat, vel poenae formidine ad officium adigat; verum ut moneat, quidque opus est facto edoceat; vel certe propter ipsum non est posita: nam si omnes forent iusti & æquitatis studiosi, nullis poenalibus statutis opus esset: vel non eo fine aut ratione iustis est posita, quo impiis & iniustis.

Galat. 5.

Quomodo iusti non sunt sub lege.

99.

2. Cor. 2.

Quo sensu spiritalis iudicet omnia, & à nemine iudicetur.

Externa sanctimonie iudicia incerta.

Carnales carnalia sapiunt.

CUM autem Apostolus scribit, spiritalē omnia iudicare, ipsum autem à nemine iudicari, quiduis potius iudicare vult, quam spiritalē hominem nullum superiorem, aut iudicem habere, nulla lege teneri, nulli mortalium obnoxium esse; in omnibus autē & per omnia sui iuris ac liberum esse, ita ut quicquid facere libeat, inculpate facere queat: Significat autem cuiusmodi sit, id à nemine certo discerni posse. Quandoquidem externa sanctimonie iudicia sunt ambigua, malisque; cum bonis communia, ad eoque ex iis ne ab altero quidem spiritali certum iudicium fieri potest, nedum ab homine carnali. Carnales enim carnalia tantum sapiunt & loquuntur: Ipse autem per internum Spiritus sancti magisterium recte iudicat omnia; tam ea, quæ vitæ salutique sunt consentanea; quam ea rursus, quæ eisdem sunt dissentanea. Nihil est ergo, quod de spiritali omnia iudicante, aut de Christiana libertate adferunt.

Iacob. 1.

Non omnis lex perfecta libertatis, est etiam lex perfecta libertatis.

SED neque magni quoque momenti est, quod de perfecta libertate ex D. Iacobi Canonica depromunt. Primò enim S. Iacobus Euangelium non appellat legem perfectæ libertatis, sed legem perfectam libertatis. Ait enim: *ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐλευθερίαν*; *Qui perspexerit in legem perfectam libertatis, vel, quæ est lex libertatis.* Eodem omnino sensu locum hunc legunt Syri quoque. At multum interest inter legem perfectam libertatis, & legem perfectæ libertatis. Multæ enim extant leges, quæ & perfectæ sunt, & libertatis sunt, & tamen perfectæ libertatis leges non sunt. Deinde verò, ut perfectæ libertatis lex sit, perfectæque libertatis lex appelletur, adhuc nullum huic veritati præiudicium procreatur. Constat namque, libertatem eò censendam esse maiorem, quò seruitus, ex qua liberat, erat grauior: At tenebamur serui-

seruitute omnium teterrima & improbiſſima; niſi quis forſan ita ſobriè ſapiens ſit, vt leue exiſtimet, obnoxium eſſe Diabolo & peccato, preſſum eſſe Moſaicæ legis iugo, deuotum eſſe inferno, mancipatum eſſe morti, innumerisq̃ huius vitæ miſeriis, à quibus omnibus liberati ſumus per CHRISTVM. Denique Apoſtolus nuſquam docet ſat eſſe ad ſalutem perfectæ libertatis legem cognoſcere; monet autem ſerioq̃ inculcat, qui ſalute potiri cupiunt, eos ſtudioſè illa omnino præſtare debere, quæ lex illa mandat: *Qui, inquit, perſpexerit in legem perfectæ libertatis, & manſerit in ea, non auditor obliuiſus factus, ſed factor operis, hic beatus in ſacto ſuo erit.* Atqui inter cætera legis huius decreta continetur ea quoq; obedientia, quæ maioribus debetur.

QVAMVIS ergo lex Euangelica libertatis lex ſit, lex tamen eſt, onus eſt, iugum eſt; & illud quidem, ſecundùm ſe abſolutè cõſideratum, minimè leue. Nam nõ irarſci, inimicis bene facere, pro perſequentibus orare, non modò manum, ſed oculum quoque & animum ab illicitis coërcere, crucem tollere, ſeipſum abnegare, aliaq; eiufmodi præſtare, res profectò eſt ſecundùm ſe admodum ardua, hominiquè; carnali difficillima; dicitur nihilominus lex Euangelica onus leue, & iugum ſuaue, quia eſt lex charitatis, quæ facit omnia ſuauià & leuià; ſed vna quoq; hæc eiufmodi eſt, quæ præ cæteris omnibus impigrè laborãtibus maxima ſubminiſtrat præſidia, quæque ſumma pro exiguo labore præmia dependit, & quæ denique cum Moſaica collata, ſimpliciter, id eſt, quod ait Dominus, onus nimirum leue & iugum ſuaue.

ARGVMENTVM SECVNDVM.

SINT ſanè, inquiunt, humanæ leges vtilis & ſalutares, aſt ad obtinendam Chriſti gratiam, ſempiternæq; vitæ hereditatem minimè videntur neceſſariæ: Nam vt ſalute potiãre, ſat eſt, ſi mandata ſerues. Conſtat enim adoleſcentem, quid ſacto opus eſſet, vt vitam æternam conſequeretur, ſciſcitantem, tale reſponſum à Chriſto tuliffe: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Quod ſi quid eo amplius opus eſt, hoc totum plenè in Euangelio explanatum eſt. Sed & Dominus quoq; Apoſtolis non ſuas conſtitutiones prædicare iuſſit, ſed Euangelium: *Euntes, ait, prædicate Euangelium omni creatura.* Quod ipſi quoq; ea religione obſeruãrunt, vt iis anathema

Duriſſima erat ſeruitus, à qua per Chriſtum liberati ſumus.

Non ſatis eſt legem cognoſcere, ſed oportet eã, q̃ ſalutari fieri volunt, implere.

Lex Euangelica ſecundùm ſe abſolutè cõſiderata, non parum grauis eſt.

Quo ſenſu lex Euangelica dicatur onus leue.

Matth. 19.

Matth. vii.

n denun-

Galat. 2.

denunciare non dubitârunt, qui secus facerent; Si quis Euangelizauerit vobis præter id, quod accepistis, scribit Paulus; anathema sit. Acceperant autem ipsi Euangelium CHRIS TI. Præterea lex Euangelij non est minoris perfectionis, aut $\omega\lambda\theta\rho\phi\omicron\rho\acute{\iota}\sigma\acute{\iota}\varsigma$, aut autoritatis, quàm lex Mosaica; sed huic legi nihil adiciere, aut adimere licebat: Quod si quid per Phariseos, aut legis doctores ad illam adiectum fuerat, illud in conscientia foro obligatorium nõ erat. Deniq; sub lege naturæ bonæ leges non minùs erant necessariæ, quàm hac ætate. Sed Adam, Noë, Abraham, cæteriç; Patriarchæ nullas leges aut constitutiones, quæ vllam omnino vim conscientia adferrent, edidisse leguntur.

SOLVTIO II. ARGVMENTI.

PRIMUM argumenti huius membrum solutione non indiget. Fatentur enim, qui cum Luthero & Caluino faciunt, solâ Decalogi obseruationem ad salutem sat nõ esse. Sed neq; Decalogi quoq; lex vnâ cum Euangelio eâ ad rem sat est. Et dato sat esse, adhuc aduersarius causam aduersus humanas leges nõ obtineret. Nam vt fuisse supra expositum est, Euangelium seuerè mandat, vt maiorum statuta & legibus per omnia obediamus. Mandant idem quoq; Apostoli Euangelicæ doctrinæ interpretes longè fidsissimi. Euangelij vox est: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Qui Ecclesiã non audit, sit tibi tanquã ethnicus & publicanus. Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisei, omnia quæcunq; dixerint vobis, facite.* Apostolorum voces sunt: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, damnationem sibi acquirunt. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino. Filij obedite parentibus vestris in Domino. Honora patrem tuum et matrem tuam; quod est mandatum primum in promissione, vt bene sit tibi, & longæuus sis super terram. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo. Item: Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed et disculis.*

Luc. 10.

Matt. 13. 23.

Rom. 13.

Ephes. 5.

Ephes. 6.

Ephes. 5.

1. Pet. 2.

Rom. 13.

Matth. 23.

1. Pet. 2.

Deuter. 17.

IAM si, iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, obediendum est potestatibus sublimioribus, si Scribis & Phariseis, si parentibus, si dominis etiam disculis, cur non etiam summis pontificibus, cæterisç; Ecclesiarum pastoribus & rectoribus? An non ipsi quoq; patres & sublimiores potestates sunt? quibus proinde æquè ac Christo ipsi honorem, reuerentiam, & obedientiam deferre obligamur? An non in lege veteri, quæ umbram tantum su-

turo.

turorum gerebat, capitale erat, si quis sacerdoti, qui pro tempore populo præerat, non paruisset? An non Apostolorum discipulus, idemq; illustris martyr Ignatius, perinde Episcopo obtemperandum docet, atque ipsi CHRISTO? An ob id forsitan Episcopi, cæteri; Ecclesiæ ministri audiendi non sunt, quia vt Petrus & Paulus sancti non sunt? At quid hac excusatione adferri potest ineptius, aut quod cum CHRISTI, Apostolorum, Sanctorumque omnium doctrina, imò verò cum ipsa ratione pugnet magis? Nam si probis tantum obediendum est, cum de nullius probitate & sanctorum certò constat; vel nulla erit obedientia in terris, vel omnino exigua. Quid enim, si fortè parère nolis, facilius fuerit quàm superioris tui vitam in ius vocare? Est itaq; legitimis superioribus, qualescunque tandem fuerint, obediendum, & alacriter obediendù, & in omnibus, quæ illorum potestatem nõ excedunt, neq; vllam mali speciem præ se ferunt, obediendum.

SED Apostoli, inquit, non proprias constitutiones, aut qualescunque humanas leges prædicare iussi sunt, & re ipsa prædicarunt; sed ipsum purum putumq; Euangelion tantum? Apostolis Euangelium prædicare iussum nemo inficiatur; Interim non id solum Euangelizare iussi sunt, quod quatuor Euangeliorum voluminibus comprehensum est; sed totum illud, quod Euangelicæ legi cõsentaneum, hominumq; saluti promouendæ idoneum videretur. Quãobrem quicquid Apostoli, per Spiritum sanctum edocti, verbo vel scripto orbi tradiderunt, hoc totum Christi Euangelium appellari potest; quia totum doctrinæ Euangelicæ in omnibus & per omnia consonum est. Ea propter cum Paulus ad Galatas scribens, ita ait: *Si quis Euangelizauerit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit, nequam eos anathemate ferit, qui ædificationis, aut explanationis causa aliqua in medium adferebant, quæ in Euangelio, vel in toto quoq; veteri, aut nouo Testamento prodita nõ extabant; sed eos solum, qui Euangelio cõtraria, vel ab Euangelica doctrina aliena recens ad fidem conuersis instillabant. Cuiusmodi ætate Pauli erant quidam Pseudoapostoli, qui inter alia Euangelio contraria docebant, nemini salutem obtingere posse, qui legem Mosaicam vnã cum Euangelio non obseruaret.*

Quod aut Apostoli non id tantum prædicarint, mandarint, & ordinarint, quod Euangelicus contextus disertè offert; sed alia

n 2 præ-

Episto. ad Ma-
gnes.

Matth. 23.
1. Pet. 2.

In quibus, et quo-
modo superioribus
parentibus.

Apostoli non id
solum prædica-
re iussi sunt, qd
quatuor Euan-
geliorum volumi-
nibus compre-
hensum est, sed
totum illud quod
Euangelio con-
sentaneum est.

Galat. 1.

præterea multa, quæ expressè in Euangelio non continentur, id apud eos, qui iudicio & ratione vtuntur, eorundemq; scripta legerunt, extra omnem cõtrouersiam est; & si quis neget, facillimo negotio probari potest. Nam vt de eorum canonibus & constitutionibus, quæ iam olim orthodoxorum manibus teruntur, nihil dicatur, quàm multa in illorum scriptis extant statuta, præcepta, & ordinata, quorum nullum profus in toto Euangelio cõperitur vestigium. Vbi, quæso, hîc proditum est, hæreticum hominẽ post vnã aut alteram admonitionem vitãdum? Vbi ne Aue quidem eidem impertiendum? vbi, iuniores viduas nubere, seniores domus gubernationi incumbere, vtrasq; aut à curiositate & garrulitate se continere debere? vbi, mulieri publicè docere, aut detecto capite orare, viro autem comam nutrire fas nõ esse? vbi, digamũ, vinolentum, percussorem, inhospitalem, &c. ad sacerdotium vel Episcopatum promouendum non esse? vbi, Eucharistiam profanis escis miscere non licere? vbi à sanguine & suffocato & idolothytis abstentum oportere? vbi, sexcenta id genus alia, quæ Apostolorum monumenta subministrant passim.

Cvmitaq; Dominus Apostolos ad prædicandũ Euangelium in terrarum orbẽ amandauit, neq; iussit, neq; voluit, neq; conuenienter iubere aut velle potuit, vt ea tantũ prædicarent, quæ Euangelij litera prima fronte offert: (Siquidem per id tempus, & aliquot etiam annos postea nullum adhuc Euangelium exaratum extabat) voluit autem vt illa mundo annunciarent, quæ pertinet ad Euangelij statum, nullos illis prædicandi limites, aut modos præscribens. Quare etiam dubium nullum est, plurima illos docuisse, viaque voce tradidisse, quæ neque in Euangelis, neque in illorum Epistolis comperiuntur: Imò verò maior illorum pars nihil scripsit, & tamen omnes plurimos annos in Euangelij prædicatione insumperunt.

Quod de noua legis perfectione super Moyfi legem allegabatur, id gratis cõceditur; at nihil hæc concessio ad eneruandum humanarũ legum vinculũ. Nam etsi Iudæis nefas fuerit legi, quam per Deum à Moyse acceperant, aliquid addere, vel certò aliquid eiusmodi addere, quod substantiam illius mutaret, semper tamen licuit abstrusos legis sensus interpretari, verbisq; & exẽplis, quæ in lege difficilia videbantur, explanare & illustrare. Habebat enim

Iudæo-

Plurima mada-
ta decreta & or-
dinata sunt ab
Apostolis, quæ
in Euangelio nõ
continentur.

Ad Tit. 3.
2. Ioan. vlt. 10.

1. Tim. 5.

1. Tim. 3.

1. Cor. 11.

Ad Tit. 1.

1. Cor. 11.

Actor. 15.

Quenam Dñs
Apostolos vo-
luerit docere,
cũ eos ad Eu-
angelizandum
amandauit.

Quæ Iudæorum
doctoribus legi
licuit addere,
quæ item non
licuit.

Iudæorum populus æquè suos rectores & νομοδιδασκάλους, ac Christianorum cætus suos Episcopos & Pastores. Quin quædam quoq; peculiaris ratio vrgebat apud Iudæos, quæ non apud Christianos. Quandoquidem lex Mosæica maiori ex parte cæremonialis erat: cum autem cæremonia illæ ita haberentur inter sacrificia legalesque cultus, vt simul quoque futurorum essent symbola, solus Deus præfinire potuit; vt qui solus futurorum ex libera causa dependentium sit præsciens; sed & solus quoque definire debuit. Nam cum vetus ille populus, ex ingenita quadam leuitate, pronus esset ad omnem idolomaniam; si liberum illi fuisset quibuslibet ritibus ac cæremoniis vt, facilimo negotio in gentium ritus & superstitiones degenerasset. Fuerunt proinde eiusmodi ritus cultusque ipsi præstituenti, à quibus ne latum quidem culmen recedere fas foret. Veruntamen præter leges cæremoniales & iudiciales statas, Iudæi habebant constitutiones quasdam politicas & æconomicas non statas; sed pro locorum temporumque ratione mutabiles, quibus æquè morem gerebant, ac statas illis & quasi perennibus.

SIMILE quiddam de Adamo, Noë, Abrahamo, cæterisque, qui legem antecesserunt, coniecere licet: Nam cum illi vitam ducerent non modò politicam, rationiq; per omnia consentaneam, sed admodum quoque piam & religiosam, haud dubiè non viuebant sine ciuilibus legibus, sacrisque cæremoniis & institutis: Si quidem vita sine legibus, sine ritibus, sine cæremoniis & sacrificiis non hominum, sed beluarum vita est. Sed neque dubitare quoq; licet protoplastum, quæ de suo statu ante & post peccatum, de quo vero **DEI** cultu, nec non de peccatorum remissione ac mediato-
re venturo comperta habebat, ea viuâ voce liberis suis prodidisse: & hoc rursus aliis & aliis, donec tandem proposita & promulgata est lex scripta. Nec dissimulat id scriptura, tametsi pauca admodum de primo illo mortaliu statu commemoret: inter alia namq; filios Adami sacrificasse, ciuitatesque & familias instituisse explanat; At nihil horum sine legibus & cæremoniis fieri potuit. Leges autem frustra figuntur, si nemo illis parère obligatur. Pertinent huc quoque, quæ de Abrahamo eodem illo libro referuntur. *Nam, inquit **DEVS**, celare potero Abraham, quæ gesturus sum? Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Do-*

n 3 mini,

Solus Deus Iudæorum cæremonias præfinire potuit & debuit.

Iudæi habebant suas quoq; leges & sanctiones politicas, publici magistratus auctoritate editas.

Patres ante legem Mosæicam non viuebant sine legibus ciuilibus & Ecclesiasticis.

Adamus multa tradidit posteris suis credenda, facienda, & obseruanda, quorum scriptura non meminit.

Genes. 4.

Frustra leges figuntur si nemo illis parère obligatur.

Genes. 18.

mini, & faciant iudicium & iustitiam; & adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus est ad eum. Hæc sanè aperte agunt de legibus & cæremoniis, quæ in Abrahamæ familia & generatione obtinebant; Atque ita nihil allatum est secundo argumento, quod assertam veritatem vlla ex parte infirmet.

TERTIVM ARGVMENTVM.

INSTANT tertiò eiusmodi cavillatione Antagonistæ: Si humanæ leges & constitutiones in foro conscientiæ ad peccatum obligant, ergo, qui citra iustam causam, eas præuaricantur, ut plurimum solent; nam & multorum charitas hoc tempore reflexit, & leges ipsæ ob multitudinem obseruatu sunt difficiles; inobedientiæ crimen incurrunt, illudque minimè leue: siquidem legitimo magistratui nolle obedire, peccatum est admodum graue. Scriptum est enim: *Quasi ariolandi peccatum est, repugnare: & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere*, adeoque infirmioribus conscientis magis per eiusmodi leges laqueus iniicitur.

1. Reg. 15.

SOLVTIO III. ARGVMENTI.

SI hoc argumentum validè aliquid probat, probat omnino legem è medio tollendam. Quotus enim quisque seruat præcepta Decalogi, aut legem CHRISTI? Quod de humana fragilitate, legumque humanarum multitudine dicitur, friuolum est planè: Constat enim, populum Iudæorum eadem illa, vel maiori quoque imbecillitate laborasse, qua plebs Christianorum, neque ob id tamen DEVM Opt. Max. ab ingenti illa legum & obseruationum multitudine populum illum liberasse. Porro autem obedire nolle peccatum esse, illudque nequiquam vulgare, id nemo negat: siquidem obedire nolle, aliud nihil est quàm legem vel eiusdem auctorem contemnere. Qui autem legitimam potestatem spernit studiose eidem resistit, DEVM spernit: hic autem contemptus peccatum est longè grauisimum. Interim non omnes, qui in humanas leges præuaricantur, ex contemptu vel fastu in illas præuaricantur: Imò verò minima præuaricantium portio hoc sensu præuaricatur. Quotquot enim de præuaricationis causa examinantur, omnes statim allegant, aut carnis infirmitatem, aut infirmitatem, aut necessitatem, aut aliquid aliud eiusmodi.

Populus Iudæorum magno diuersarum legum & obseruationum onere premebatur & exercebatur.

Quid sit nolle superioriori parere, & quantum peccatum hoc sit. Non omnes, qui contra legem peccant, ex contemptu peccant.

SED & illi ipsi quoque, qui obedire nolunt, non eodem spiritu ducuntur omnes. Sunt enim qui ideo imperium detrectant, quòd legitimum magistratum ad iram prouocent, eiusdemq; præceptum vel legem flocci se facere palàm ostendant; & hi, quòd legitimæ potestati studio repugnent, Christumq; in suis vicariis apertè contemnant, grauisimè peccant; qualiscunque is demum fuerit, cuius mandatum tanta petulãtia proculcant. Sunt alij, qui manifesto errore occæcati, non obediunt, nec obedire volunt: quales sunt illi, qui soli Deo obediendum tradunt; vel illud solum obseruandum credunt, quod is per se proximè & specificè mandauit vel ordinauit. Hoc errore laborasse traduntur Indas Galilæus & Theodas, quorum in Apostolorum actis fit mentio; laborant eodem quoque non pauci ætatis huius sectarij. Comperiuntur inter hos tamen, qui non omne hominum imperium respuunt, sed Ecclesiastici Magistratus tantùm. Nã cum omnem, quam se habere putant, nullam enim spiritalem reipsa habent, à civili magistratu accipiant, non audent apertè profiteri nullam condendarum legum facultatem penes principes, aut politicos magistratus esse; legum, inquam, quæ ad peccatum obligent. Et hi quoq; non secus ac illi, qui ex contemptu imperium detrectant, grauisimè errant.

SUNT denique, qui superiorum mandatum manifestè non aspernantur, neq; honestis & licitis maiorum decretis obediendum esse diffitentur; attamen quòd suæ libidini, quàm superioris voluntati, obtemperare malint; vel quod laborem vel molestiam, quam præceptum offert, auerferentur; vel certè quòd oblatam peccandi occasionem haud negligendam existiment, legitimi magistratus præceptum scientes volentesq; infringunt: & hi quoq; inobedienciæ peccatum non euadunt. Nam etsi non ita apertè repugnent, vt primi; nec ita quoq; punitiosè, vt secundi, at repugnant tamen, & aliquatenus quoq; contemnunt; Nã qui potest obedire, & scit se obedientiam debere, & tamen non obedit, videtur absolute nõ velle: quod idem est ferè quod cõtemnere, vel repugnare: Adeoq; eiusmodi inobediens peccato sese contaminat, etsi non semper capitali; sed quandoq; capitali, quãdoq; veniali, pro ratione materiæ, præcepti, contemptus, voluntatis præcipientis, affectus præuaricantis &c. siquidem non omnia, quæ iubentur vnus sunt

Non omnes, qui imperium detrectant, eodem spiritu & sensu ducuntur.

Imperium apertè detrectatium alij ex contemptu, alij ex errore illud detrectat, & vtriq; grauitè peccant. Actor. 5.

Sectarij plus detestantur magistratum politico quàm Ecclesiastico.

Omnis omnino verè inobediens ex parte contemnit.

sunt ponderis, aut necessitatis; neque causæ ad peccandum inuitantes æquè omnes sunt efficaces; neq; omnium præcipientium voluntas æquè est seria. Quare licet res leuis videri queat in qua Adam peccauit; (tantùm enim quò vxori gratificaretur pomum comedit) attamen quia **D E V S**, sub mortis interminatione, ne id faceret, vetuerat, pomum comedendo grauissimo scelere sese obstrinxit. Atque ita patet; nulli planè, nisi studio improbus esse velit, vllum omnino per humanas leges scrupum aut laqueum iniici, aut peccandi ansam offerri; atque ita totum, quod tertio argumento vrgebatur, nullius esse ponderis.

*QVARTVM ANTAGONISTARVM
Argumentum.*

A S T nondum conquelescunt maleferiati homines. Qui, inquit, humanam aliquam constitutionem edunt, populoq; obferuandam proponunt, aut transgressores illius ad culpã aliquam obligare instituunt, aut tantùm ad pœnam, si ad culpam, præsertim mortiferã; rem à Christiana charitate alienam designãt: Nam & viam, quæ ducit ad vitam coarctant, & multorum conscientias intricant, & infirmis parumq; cautis mortis poculum propinant, adeoque tyrannos veriùs quàm clementes principes sese declarant. Si autem leges, quas figunt, cum tanto onere nõ imponunt, & tamen leges ipsæ violatæ eiusmodi pestem adducunt, aliquam sanè pietatis & charitatis speciem præ se ferunt, re ipsa tamen ab vtraq; alieni videri possunt, vt qui iurisdictioni suæ subiectos, citra vrgentem causam, non leui peccandi periculo exponant.

SOLVTIO IIII. ARGVMENTI

ARGVMENTVM hoc fundamenti loco sumit quædam, vt certa, quæ omnino falsa sunt. Constat enim nullum legislatorem legis suæ præuaricationem, aut præuaricatoris pœnam, aut eiusdem culpam, aut aliquid aliud eiusmodi intendere. Nam si quid horum per se vellet, quiduis potiùs quàm cordatum legislatorem se ostenderet. Intendit autem boni publici promotionem; aut pacis publicæque tranquillitatis conseruationem, aut fidei, spei, charitatis, reliquarumque virtutum custodiam & augmentationem, aut aliud hisce affine. Quare falsò infertur humanas leges
(modò

Quid sibi proponant pro legislatores, dum legem aliquã promulgant.

(modò sint tales, quales esse debent) viam, quæ ducit ad vitam, coarctare, aut subditos grauari, peccandive discrimini obicere; neque enim salutis viam coarctant; sed dilatant. Neque, vt pharisaicæ constitutiones solent, grauant aut intricant, sed bene affectos mirificè recreant & subleuant. Sed neque Dominus quoque ob id Phariseos notabat, quòd leges ferrent, constitutiones eederent; sed quòd multas inutiles, minimèque necessarias eederent; editas magna cum seueritate ab aliis exigerent, cum ipsi interim eas ne digito quidem attingerent. Et cum eiusmodi essent adhuc tamen obseruari voluit. *Omnia, inquit, quæcunque dixerint vobis, facite.*

Cur Phariseos leges & constitutiones à Deo reprehensa.

Matth. 23.

VERVMENIMVERO quamuis legislator præuaricatoris culpam, aut eiusdem pœnam per se non intendit; sed bonum tantum Ecclesiæ vel Reipublicæ, vtrumq; tamen permittit: Vel, vt rectius dicam, neutrum impedit. Mallet sanè legislator publicam vtilitatem per legem, quam tulit, promoueri & conseruari; sed quia id quandoque obtinere non potest, non impedit, neque impeditum quoque vult, quòd minùs rei fiant culpæ & pœnæ, qui per legis præuaricationem bono publico temerè aduersantur. Et hæc voluntas iusta, diuinæq; legi per omnia consentanea est. Nam & DEVS quoque, cum legem aliquam fert, primò & per se non intendit aliquam culpam vel pœnam; absit; sed priuatum vel publicum eorum bonum, quibus fert legem; secundariò tamen vult legis suæ præuaricatores pœnis subiicere; quod æquum suæque iustitiæ & misericordiæ oppidò consentaneum est. Si enim peccata impunita permitteret, plurimi peccarent, qui nunc à peccato se continent. Notum est illud Poëtæ.

Et si legislator præuaricatoris culpam, vel pœnam non intendit, permittit tamè, vel non impedit.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

DICIS: habita humanæ fragilitatis ratione, legislator culpam saltem mortiferam impedire velle deberet. Non potest id efficaciter velle: nam hoc ipso quòd legi obnoxius legem iustam citra iustam causam, præuaricatur; necessariò peccat: lethalter quidem, si res, in quam peccatum cadit, est magni momenti; vel si actus, quo lex violata est, prodiit ex non vulgari contemptu; Venialiter verò, si peccatum in rem paruam lapsum est, vel citra plenam deliberationem certè cõflatum. Iam si peccatum admissum est, non potest legislator, nisi æquitati diuinæq; voluntati aduer-

Legem iustam citra iustam causam præuaricās, necessariò peccat.

farij

Constitutio tan-
tüm ad pœnam
obligans, non p-
priè ratiõis lex,
süt præceptum
est.

fari velit, illud puniri non velle. Potest sanè superior constitu-
tionem, aut sanctionem aliquam edere, quæ non obliget ad cul-
pam, sed tantüm ad pœnam; verùm talis constitutio non habet
vim absoluti præcepti, vel legis propriè dictæ, sed solum statu-
ti, vel admonitionis, vel exhortationis. Quod si qua eiusmodi
lex, vel præceptum est, non est illud absolutè, sed certa cum
conditione, obligans nimirum ad opus præceptum, vel ad pœ-
nam; vel multam præuaricatoribus constitutam. Exemplo id
declaro; cùm lex ita cauet; Quicumque arma gestare, pecuniam,
vinum, aut frumentum, aut aliud quodcunque eiusmodi extra
prouinciam portare deprehensus fuerit, exportatum amittat; non
simpliciter, ne quis arma portet, aut annonam exportet, inhi-
bet, sed multam dependere paratis, vel iacturæ periculum facere vo-
lentibus, deportandi vel exportandi facultatem quodammodo
indulget, adeoque deportans vel exportans non peccat. Secludi-
mus hinc casum, quo istiusmodi deportatio vel exportatio cum
publico detrimento coniuncta foret. Constat hinc ergo iustas
Reipubl. vel Ecclesiæ necessarias leges nihil profus continere,
quod vllam sapiat tyrannidem, aut crudelitatem, vel quod cum
vera pietate, aut Christiana charitate vllatenus pugnet.

QVINTVM ARGVMENTVM.

NEMO fallaci regula actiones suas confirmare obligatur: at
omnis lex humana suapte natura fallax & inconstans est, quem-
admodum ipsa quoque ratio, vnde proximè profluit. Sola autem
diuina voluntas semper recta & constans, semperque sui similis
est. Quod si qua creata voluntas recta, aut in bono constans est,
eam constantiam & rectitudinem ex se non habet, sed ex peculiari
DEI dono, quod paucis hoc tempore, quo tam rari per ostium
intran in ouile, eaque ratione vitam instituunt, vt diuini Spiritus
illustratione digni habeantur, obtingere solet.

SOLVTIO V. ARGVMENTI.

EST sanè sola DEI voluntas ex se semper iusta & recta, at hinc
tamen nõ sequitur; omnem omnino humanam semper iniustam
vel obliquam esse. Est enim quædam omnino iusta, & recta, &
sancta; etsi isthuc ex se non sit, neque ex se habeat, sed ex eo, vt in
argu-

argumento rectè assertum est, ex quo fluit omnis sanctimonia & recti ratio: nempe à DEO optimo maximo. Interim vt recta est, vndeunque tandem eam rectitudinem hauserit, rectam operandi legem vel regulam præscribere potest. Sed neque verum est quoque, quæcunque ex nobis oriuntur, ea errori & falsitati obnoxia esse, vel esse posse. Infiti namque habemus prima principia theorica, practica, quæ sunt certa & euidenter vera: Nec ipsa solum sunt certa & euidentia, sed etiam conclusiones, quæ euidenter inde deducuntur. Nec potest hominum malitia in hac vita tantum crescere, vt illa extinguantur; Tametsi multiplicatis in immensum sceleribus multum tenebrarum ipsis offundi possit.

At verò præter hanc internam veritatis regulam, quæ inflecti non potest, habemus aliam externam diuinitus nobis propositam, quæ ipsa quoque velut illustre quoddam sidus non solum quid facti vitæque sit opus, & alia præterea multa, quæ rationis lux assequi nequit, ostendit; verum etiam quales leges sint edendæ; tum quales sint eæ, quæ ab aliis sunt propositæ, planum facit. Quamobrem ineptum est ex eo, quod humanus intellectus errare, humanæque voluntas deprauari nonnunquam potest, inferre, homini Christiano liberum esse humanis legibus obtemperare, vel non obtemperare. Multum enim interest inter esse & posse, inter voluntatem obliquam & obliquabilem; inter intellectum falsum & falli idoneum; inter legem prauam & noxiam, & legem quæ eiusmodi esse potuit. At multò verò ineptius asseritur, bonis legibus, propter malam rectorum vel legislatorum vitam, nullam obedientiam deberi. Nam si improba vita ab obedientiæ vinculo absolueret, vix vlla prompta & plena, vt nuperrimè dicebamus, obedientia reliqua fieret.

SEXTVM ARGVMENTVM.

SUNT qui leges humanas eiusmodi argumento impetant. Homo capitale crimen pro merito punire nequit, ergo neque legem ferre potest, cuius præuaricatio eiusmodi pœnam promeretur. Ergo humanarum legum transgressio nunquam est lethalis, nisi qua forsitan ex illis diuinam, aut naturalem includat, aut earundem interpres existat.

Omnis voluntas
recta fluit à Deo,

Non omne id,
quod ab homi-
ne oritur errori
aut falsitati ob-
noxium.

Homo duplicè
actionum suarū
regulam habet;
vnam internam,
alteram exter-
nam.

Legifator legis
præuaricatorē,
neque pœnæ, ne-
que culpe inuol-
uit, sed ipfemet
præuaricator fe-
ipfum vtrique
fauoluit.

Vt Deus ad ho-
minum minifte-
rium confert vi-
tam, ita ad eorū-
dem minifteriū
infert mortem.

In quouis prece-
pto humano ex-
trinsecè admisce-
tur quiddam ad
naturale nec di-
uinum ius per-
tinens.

Fallitur qui hu-
manas leges ali-
ud nihil, quàm
quasdam tatum
diuinæ vel natu-
ræ legis interpre-
tes vel iudices ef-
fe dicunt.

AD hoc argumentum paucis responderi potest, legiflatorem legis suæ transgressorem mortiferæ noxæ, aut æterni supplicij reatui non inuoluere. Sed ipsummet transgressore hoc ipfo se ipsum vtrique inuoluere: quòd DEO in homine, iuxta expressum illius mandatum, obedire animum non inducit, vel obstinato animo eidem resistit. Sed neque verum est quoque, ideo hominem ad inferni pœnam hominem obligare non posse, quòd eiusmodi pœnam per se inferre non valeat: abundè enim sat est, si per illum inferat, cuius personam in ferendis & exsequendis legibus sustinet. (Sunt enim omnes principes & legitimi iudices DEI ministri, & certi quidam eiusdem τοῦ τοῦ θεοῦ.) Hoc autem hic locum habet. Nam vt DEVS ad humanum ministerium confert gratiam & vitam æternam, & tamen ipse primarius vtriusque auctor existit; ita idem quoque illorum decreta per nefas violata, æterna mortis sententia plectit.

CVM verò inferunt, humanum preceptum nunquam ad mortiferum peccatum obstringere, nisi diuinum aut naturale includat, parum oculos sese ostendunt. Constat namque, semel tantum interdiu cibū sumere; statis diebus à carnibus vel ouis abstinere; serica seu lintea veste indui; armis accinctum, vel inermem in publicum prodire; aliáque id genus innumera, quæ per leges humanas seuerè inhibentur, res esse, quod quidem ad naturale & diuinum ius attinet, planè indifferentes; adeoque humanis legibus seclusis, vnumquemque in iis omnibus contrariè & contradictoriè, citra vllam noxam, habere sese posse. Negari tamen non potest, quin in quouis præcepto humano extrinsecè admisceatur quiddam, ad diuinum vel naturale, vel vtrumque simul pertinens. Quandoquidem recta ratio dicitur, & lex diuina grauius quoque mandat, vt legitimis magistratibus, iustisque eorundem legibus & constitutionibus ex animo, tanquam DEI ministris, pareamus.

AT hinc tamen non sequitur, humanas leges ex se, vel secundum se nullam obligationem adducere, sed diuinæ tantum vel naturalis legis iudices, & quasi interpretes esse, adeoque quod per humanas leges iubetur vel vetatur, iam antè per diuinum vel natu-

naturale ius iustum vel vetitum fuisse. Est enim istud omnino falsum, & à ratione planè alienum; nemo enim ambigit, capitalem noxam eos incurrere, qui die Veneris, vel alio, quo per Ecclesiæ statutum id non licet, temerè citra vllam legitimam causam, carnibus vescuntur; vel die, quo ieiunium indictum est, bis cibum sumunt; & tamen iure diuino, aut naturali neutrum horum est inhibitum.

OBLIGANT itaque humanæ leges ad culpam & pœnam, etiamsi diuinæ vel naturalis legis dictamen intrinsicè non includant; & ad culpam quidem lethalem & pœnam æternam, si id, quod absolutè præceptum est, res est ponderis minimè parui, insuadendam tamen non per hominem, sed per eum, cuius vice & auctoritate homo fungitur, hoc est, per DEVM; qui in omni humanæ legis præuaricatione non minùs contemnitur & offenditur, quàm homo, imò multò magis. Impossibile est em̄, vt à quopiam peccetur, neq; ipse tamen offendatur vel cõtemnatur. Iam si ipse quouis peccato contemnitur, quid mirum est, si iniuste offendenti, vel contemnti iustam inferat pœnam, adimendo illi gratiam, vel irrogando inferni pœnam?

In omni peccato contra proximum commisso, Deus magis offenditur, quàm homo.

SEPTIMUM ET POSTREMUM ADVERSARIORUM ARGUMENTUM.

NON defunt tandem, qui contra humanarum legum vim ita argumententur; omnis omnino sublimior potestas ad hoc à DEO ordinata & instituta videtur, quò populum legum seueritate contineat in officio; ne videlicet ex incitia vel malitia quippiam contra diuinam, aut naturalem legem committat; adeoq; magistratus, aut nullas, aut pœnales tantum leges edere debebat; quo ij nimirum, qui virtutis amore ad honesti studium non ducuntur, saltem pœnarum formidine huc adigantur. Tendit huc quoque Apostolus, dum publicos iustitiæ ministros in terrorem malorù, laudem verò bonorum gladium portare, Et alibi, legem non iustis, sed impiis & sceleratis positam esse, prædicat.

Rom. 13.

1. Tim. 1.

SOLVTIO POSTREMI ARGUMENTI.

HÆC Antagonistarum ratio maiorem partem iam antè soluta est. Dictum est enim, in legislatoris potestate positum non esse,

esse, eum à noxa immunem seruare, qui legem ad Ecclesiæ vel Reipub. salutem vel tranquillitatem necessariam, temerè præuaricatur. Additum est æquè, humanas constitutiones non esse meras diuini vel naturalis iuris determinationes, vt quidã non satis propriè loquuntur; sed veri proprii; nominis leges, quæ proinde verarum legum munus exercent; à quocunq; tandem calcètur. Sed nequè satis quoq; prospectum esset Reipub. si magistratus in eos tantum pœnas decernere posset, qui ius naturæ vel diuinum violassent: Oportet enim adesse leges, quarum ductu boni probique viri erudiantur, & ad perfectioris vitæ rationem promoueantur, & tuti nihilominus aduersus improborum insultus & machinationes reddantur: & per quas improbi tandem ab improbitate ad vitæ honestatem transferantur, vel certè vt minus sæuiant & insolentent, coërceantur.

Non satis prospectum esset Reipub. si illi tantum punirentur, qui diuinum vel naturale ius violassent.

Paucis humanis legibus opus foret, si omnes essent sancti.

SANE si omnes homines essent perfecti & in gratia cõfirmati, paucissimis legibus opus esset, verum quia primã illam innocentiam amisimus, & in multis hallucinamur & cæcimus omnes, nostræque natura ad malum proni sumus; & quia multi comperiuntur simplices rerumq; rudes, omnino necessarium fuit, vt ederentur quædam leges & constitutiones, quibus in hoc corrupto vitæ statu ad vitam & societatem politicam informaremur, nec non ad pacem & tranquillitatem retinendam iuuaremur. Quamobrè cum Christus Dominus, & post illum Apostolus Paulus, de obedientia maioribus & sublimioribus potestatibus præstanda præcipiunt, nihil secernunt inter leges, sed simpliciter pronunciant: *Qui vos audit, me audit: Qui vos spernit, me spernit, Qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit &c.*

Lucæ 10.
Ad Rom. 13.

QUAE hætenus exposita sunt, ea satis indicant, nõ solum ius diuinum & naturale, si fortè violentur, pœnã & culpam adducere, verum etiam leges & constitutiones humanas. Cum ergo inter alias humanas cõstitutiones & leges extet ieiuniorum lex quoq;, præmittere omnino non potuimus, quin de cõstitutionis huius ratione nonnulla in medium adferremus: nam præterquam quod disputationis series hoc deposcebat, proderunt hæc iis quoque non nihil, qui leui de causa indicti ieiunij legem præuaricantur, rati fortassis hoc vel illo die ieiunare vel non ieiunare rem esse parui momenti.

Ecclesiæ-